

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

14. ožujka 2013. (*)

„Okoliš – Direktiva 85/337/EEZ – Procjena utjecaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš – Suglasnost za takav projekt bez odgovarajuće procjene – Ciljevi te procjene – Uvjeti kojima podliježe pravo na naknadu – Je li uključena zaštita pojedinaca od imovinske štete”

U predmetu C-420/11,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija) odlukom od 21. srpnja 2011., koju je Sud zaprimio 10. kolovoza 2011., u postupku

Jutta Leth

protiv

Republik Österreich,

Land Niederösterreich,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen (izvjestitelj), predsjednik vijeća, J. Malenovský, U. Løhmus, M. Safjan i A. Prechal, suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: V. Tourrès, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 17. listopada 2012.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za J. Leth, W. Proksch, *Rechtsanwalt*,
- za Republik Österreich, C. Pesendorfer i P. Cede, u svojstvu agenata,
- za Land Niederösterreich, C. Lind, *Rechtsanwalt*,
- za češku vladu, D. Hadroušek i M. Smolek, u svojstvu agenata,
- za Irsku, D. O’Hagan, u svojstvu agenta, uz asistenciju E. Fitzsimonsa, *SC*,
- za grčku vladu, G. Karipsiades, u svojstvu agenta,

- za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju S. Varone, *avvocato dello Stato*,
- latvijsku vladu, I. Kalniņš i A. Nikolajeva, u svojstvu agenata,
- za vladu Ujedinjene Kraljevine, J. Beeko i L. Seeboruth, u svojstvu agenata, uz asistenciju E. Dixon, *barrister*,
- za Europsku komisiju, P. Oliver i G. Wilms, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 8. studenoga 2012.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. Direktive Vijeća 85/337/EEZ od 27. lipnja 1985. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (SL L 175, str. 40.), kako je izmijenjena Direktivom 97/11/EZ od 3. ožujka 1997. (SL L 73., str. 5.) i Direktivom 2003/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003. (SL L 156, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 26., str. 48.) (dalje u tekstu: Direktiva 85/337).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između J. Leth, s jedne strane, i Republik Österreich (Republike Austrije) i Land Niederösterreich (pokrajine Donje Austrije), s druge strane, u vezi s njezinim zahtjevom za (i) naknadu imovinske štete koju je navodno pretrpjela zbog smanjenja vrijednosti njezine kuće uzrokovanog proširenjem zračne luke Vienna-Schwechat (Austrija) i (ii) da se utvrdi da će tuženici u glavnom postupku biti odgovorni za svaku buduću štetu.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 85/337

- 3 Prva, treća, šesta i jedanaesta uvodna izjava Direktive 85/337 glase kako slijedi:

„[...] u akcijskim programima Europskih zajednica u području okoliša [...] naglašava se da je najbolja politika okoliša sprečavati pojavu onečišćenja ili štetnih djelovanja na izvoru, a ne naknadno pokušavati suzbiti njihove utjecaje; [...] potvrđuje se potreba da se u najranijoj fazi svih postupaka tehničkog planiranja i odlučivanja uzmu u obzir utjecaji na okoliš; [...] u tu svrhu oni osiguravaju provedbu postupaka za procjenu tih utjecaja;

[...]

[...] osim toga, treba postići jedan od ciljeva Zajednice u području zaštite okoliša i kvalitete života;

[...]

[...] za procjenu utjecaja na okoliš trebalo bi uvesti opća načela radi dopunjavanja i koordiniranja postupaka za davanje suglasnosti kojima se reguliraju javni i privatni projekti koji bi mogli imati znatan utjecaj na okoliš;

[...] suglasnost za javne i privatne projekte koji bi mogli imati značajan utjecaj na okoliš trebalo bi dati tek po provođenju prethodne procjene vjerojatnih značajnih utjecaja tih projekata na okoliš; [...] ta se procjena mora provesti na temelju odgovarajućih informacija koje dostavi investitor, koje mogu dopuniti nadležna tijela i javnost kojih se predmetni projekt može ticati;

[...]

[...] treba procijeniti utjecaje projekta na okoliš s ciljem da se vodi računa o pitanju zaštite zdravlja ljudi, da se kroz bolji okoliš poboljša kvaliteta života, da se osigura održavanje raznolikosti vrsta i održi sposobnost obnavljanja ekosustava kao osnovnog resursa za život". [neslužbeni prijevod]

4 Članak 1. Direktive 85/337 glasi:

„1. Ova se Direktiva primjenjuje na procjenu utjecaja na okoliš javnih i privatnih projekata koji bi mogli imati značajne učinke na okoliš.

2. Za potrebe ove Direktive:

„projekt” znači:

– izvođenje građevinskih radova ili ostalih instalacija ili sustava,,

– ostali zahvati u prirodnom okruženju i krajobrazu, uključujući i one koje obuhvaćaju vađenje mineralnih resursa;

[...]” [neslužbeni prijevod]

5 Članak 2. stavak 1. Direktive 85/337 propisuje:

„Države članice usvajaju sve potrebne mjere kako bi se prije davanja odobrenja osiguralo da se projekti koji bi mogli imati značajne učinke na okoliš, između ostalog na temelju njihove prirode, veličine ili lokacije, podvrgnu obvezi ishođenja odobrenja za provedbu projekta i procjeni u pogledu njihovih učinaka. Ti su projekti utvrđeni u članku 4.” [neslužbeni prijevod]

6 Članak 3. Direktive 85/337 glasi:

„U procjeni utjecaja na okoliš na odgovarajući se način utvrđuju, opisuju i procjenjuju, u svjetlu svakog pojedinačnog slučaja i u skladu s člancima od 4. do 11., izravni i neizravni utjecaji predmetnog projekta na sljedeće čimbenike:

– ljudska bića, faunu i floru;

– tlo, vodu, zrak, klimu i krajobraz;

– materijalna dobra i kulturno nasljeđe;

– interakciju između čimbenika navedenih u prvoj, drugoj i trećoj alineji.” [neslužbeni prijevod]

7 Na temelju članka 4. stavaka od 1. do 3. Direktive 85/337:

„1. U skladu s člankom 2. stavkom 3., projekti koji su navedeni u Prilogu I. podliježu procjeni u skladu s člancima od 5. do 10.

2. U skladu s člankom 2. stavkom 3., za projekte koji su navedeni u Prilogu II. države članice određuju na temelju:

(a) pregleda svakog pojedinačnog slučaja

ili

(b) graničnih vrijednosti ili kriterija koje utvrđuje država članica,

podliježe li projekt procjeni u skladu s člancima od 5. do 10.

Države članice mogu se odlučiti za primjenu oba postupka iz točaka (a) i (b).

3. Kada se provodi pregled pojedinačnih slučajeva ili se utvrđuju granične vrijednosti ili kriteriji u smislu stavka 2., uzimaju se u obzir relevantni kriteriji za odabir navedeni u Prilogu III.” [neslužbeni prijevod]

8 Članak 5. stavci 1. i 3. te direktive propisuju:

„1. U slučaju projekata koji na temelju članka 4. podliježu procjeni utjecaja na okoliš u skladu s člancima od 5. do 10., države članice donose potrebne mjere kako bi osigurale da nositelj projekta dostavi u odgovarajućem obliku informacije navedene u Prilogu IV. [...]

3. Informacije koje nositelj projekta dostavlja u skladu sa stavkom 1. obuhvaćaju najmanje:

[...]

– podatke potrebne za utvrđivanje i procjenu glavnih utjecaja koje bi projekt mogao imati na okoliš,

[...]” [neslužbeni prijevod]

- 9 Među projektima iz članka 4. stavka 1. Direktive 85/337 nalaze se, u skladu s Prilogom I., stavkom 7. točkom (a) i stavkom 22., „[g] radnja željezničkih pruga za međugradski promet i zračnih luka s osnovnom uzletno sletnom stazom dužine 2 100 m ili više” i [s]vaka izmjena ili proširenje projekata navedenih u tom Prilogu ako ta promjena ili proširenje samo po sebi ispunjava eventualne zahtjeve u pogledu graničnih vrijednosti navedenih u tom Prilogu”. [neslužbeni prijevod]
- 10 Prva alineja stavka 13. Priloga II. Direktivi 85/337 obuhvaća, među projektima iz članka 4. stavka 2. te direktive „[s]vaku izmjenu ili proširenje projekata navedenih u Prilogu I. [...], koji su već odobreni, izvršeni ili se izvršavaju i mogli bi značajno utjecati na okoliš (izmjena ili proširenje koji nisu uvršteni u Prilog I.)”. [neslužbeni prijevod]
- 11 Prilog IV. toj direktivi, pod naslovom „Informacije iz članka 5. stavka 1.” u stavcima od 3. do 5. navodi:
- „3. Opis aspekata okoliša na koje bi predloženi projekt mogao značajno utjecati, posebno uključujući populaciju, faunu, floru, tlo, vodu, zrak, klimatske faktore, materijalna dobra, uključujući arhitektonsko i arheološko nasljeđe, krajobraz i međusobne odnose navedenih faktora.
4. Opis [...] mogućih značajnih utjecaja predloženog projekta na okoliš, koji proizlaze iz:
- činjenice postojanja projekta kao cjeline,
  - uporabe prirodnih resursa,
  - emisije onečišćujućih tvari, pojave štetnog djelovanja i uklanjanja otpada,
- i informacija nositelja projekta o metodama predviđanja koje su primijenjene za procjenu utjecaja na okoliš.
5. Opis mjera predviđenih za sprečavanje, smanjivanje, i ako je moguće, otklanjanje svih značajnih štetnih utjecaja na okoliš.” [neslužbeni prijevod]

Austrijsko pravo

- 12 Direktiva 85/337 prenesena je u austrijsko pravo Zakonom o procjeni utjecaja na okoliš iz 1993. (Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz 1993; dalje u tekstu: UVP-G 1993) koji je bio na snazi od 1. srpnja 1994. do 11. kolovoza 2000., kada je stupio na snagu Zakon o procjeni utjecaja na okoliš iz 2000. (Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz 2000), kojim je prenesena Direktiva 97/11.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 13 Od 1997. J. Leth, tužiteljica u glavnom postupku, vlasnica je nekretnine koja se nalazi u sigurnosnoj zoni zračne luke Vienna-Schwechat. Ona živi u kući izgrađenoj na toj nekretnini.
- 14 Od pristupanja Republike Austrije Europskoj uniji, 1. siječnja 1995., nadležna tijela tuženika u glavnom postupku odobrila su i izvela nekoliko projekata povezanih s uređenjem i proširenjem zračne luke Vienna-Schwechat bez provođenja procjene utjecaja na okoliš. Odlukom od 21. kolovoza 2001. ministar predsjednik *Land Niederösterreich* (pokrajine Donje Austrije) izričito je izjavio da za nastavak uređenja i određenih proširenja zračne luke nije potreban postupak procjene utjecaja na okoliš.
- 15 Godine 2009. J. Leth podnijela je Landesgerichtu für Zivilrechtssachen Wien (Regionalnom civilnom sudu u Beču) tužbu protiv dva tuženika u glavnom postupku, kojom je zahtijevala da joj isplate 120.000 eura radi smanjenja vrijednosti njezine nekretnine, posebno zbog buke zrakoplova, te da se utvrdi da će tuženici biti odgovorni za svaku buduću štetu, uključujući štetu po njezino zdravlje, koja nastane zbog nepravovremenog i nepotpunog prenošenja Direktive 85/337, Direktive 97/11 i Direktive 2003/35 i zbog neprovođenja procjene utjecaja na okoliš prije davanja različitih suglasnosti vezanih uz uređenje zračne luke Vienna-Schwechat. Tuženici u glavnom postupku tvrdili su da su njihova nadležna tijela postupila zakonito i bez nemara, te da je podneseni zahtjev zastario.
- 16 The Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien je tužbu u cijelosti odbio zbog toga što su prava na koja se ona poziva zastarjela. Djelomičnom presudom na žalbu, Oberlandesgericht Wien (Viši regionalni sud, Beč) potvrdio je odbijanje zahtjeva u pogledu plaćanja 120.000 eura, ali je poništio odbijanje zahtjeva u pogledu utvrđivanja odgovornosti tuženika u glavnom postupku za buduće štete i vratio predmet prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje o tom drugom zahtjevu. S tim u vezi, Oberlandesgericht Wien utvrdio je da se zahtjev u pogledu plaćanja 120.000 eura odnosi isključivo na imovinsku štetu koja nije obuhvaćena ciljevima zaštite koji se žele postići odredbama prava Unije, osobito odredbama relevantnih direktiva, kao ni nacionalnim pravom. Što se tiče zahtjeva u pogledu utvrđivanja odgovornosti za buduće štete, navedeni je sud utvrdio da taj zahtjev nije zastario. Nakon toga je sudu koji je uputio zahtjev podnesena žalba povodom pravnog pitanja („*revision*”) protiv odbijanja zahtjeva u pogledu tog plaćanja kao i žalba protiv toga da se zahtjev u pogledu utvrđivanja odgovornosti vrati na prethodno odlučivanje.
- 17 Sud koji je uputio zahtjev smatra da odluka o tim zahtjevima, koji ni u kojem slučaju nisu u potpunosti zastarjeli, ovisi o tome je li obveza nadležnih tijela predmetne države članice da provedu procjenu utjecaja na okoliš, koju propisuje pravo Unije i nacionalno pravo, namijenjena zaštititi dotičnih pojedinaca od isključivo imovinske štete uzrokovane projektom za koji ta procjena nije provedena.
- 18 U tom je kontekstu Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija) odlučio prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja:
- „Trebaju li članak 3. Direktive 85/337 [...], kako je izmijenjen Direktivom 97/11 [...] i Direktivom 2003/35 [...] tumačiti u smislu da:

1. pojam „materijalna dobra” obuhvaća samo njihov sadržaj ili i njihovu vrijednost;
2. procjena utjecaja na okoliš služi i za zaštitu pojedinca od imovinske štete nastale zbog smanjenja vrijednosti njegove nekretnine?”

Postupak pred Sudom

- 19 Dopisom od 21. prosinca 2012., tužiteljica u glavnom postupku zatražila je ponovno otvaranje usmenog postupka tvrdeći, s jedne strane, da je nezavisna odvjetnica u svojem mišljenju od 8. studenoga 2012., razmatrajući pitanje o tome uključuje li procjena utjecaja na okoliš, u skladu s člankom 3. Direktive 85/337, procjenu utjecaja predmetnog projekta na vrijednost materijalnih dobara, otvorila novo pitanje koje sud koji je uputio zahtjev nije postavio i o kojima zainteresirane osobe iz članka 23. Statuta Suda Europske unije nisu raspravljale te da zato na prvo pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev nije odgovoreno. S druge strane, ona tvrdi da te zainteresirane osobe nisu imale priliku raspravljati o posljedicama činjenice da zainteresirana javnost nije bila obaviještena o predmetnom projektu i da stoga nije mogla sudjelovati u postupku odlučivanja.
- 20 U tom pogledu valja istaknuti da, u skladu s člankom 83. svojeg Poslovnika, Sud može u svakom trenutku, nakon što saslušá nezavisnu odvjetnicu, odrediti ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, osobito ako smatra da ne raspolaže dovoljnom količinom podataka ili ako je u predmetu potrebno odlučiti na temelju argumenta o kojem se nije raspravljalo među strankama ili zainteresiranim osobama iz članka 23. Statuta.
- 21 U ovom predmetu Sud smatra da zahtjev za prethodnu odluku ne treba preispitivati na temelju argumenata o kojima se na tom Sudu nije raspravljalo i da ima sve informacije potrebne za rješavanje zahtjeva za prethodnu odluku.
- 22 Stoga zahtjev tužiteljice u glavnom postupku da se održi nova rasprava i njezin alternativni zahtjev da se podnesu dodatna pisana očitovanja ne treba prihvatiti.

O prethodnim pitanjima

- 23 Sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjima u biti želi ispitati treba li članak 3. Direktive 85/337 tumačiti na način da, s jedne strane, procjena utjecaja na okoliš, kako je predviđena u tom članku, uključuje procjenu utjecaja predmetnog projekta na vrijednost materijalnih dobara i, s druge strane, da ostaje činjenica da procjena utjecaja na okoliš nije provedena, što predstavlja povredu Direktive 85/337, pojedincu daje pravo na naknadu imovinske štete uzrokovane smanjenjem vrijednosti njegove nekretnine zbog utjecaja predmetnog projekta na okoliš.
- 24 Što se tiče pojma „materijalna dobra” u smislu članka 3. Direktive 85/337, valja napomenuti da iz zahtjeva za jedinstvenom primjenom prava Unije proizlazi da izrazi u nekoj odredbi prava Unije koja [izravno] ne upućuje na pravo država članica, radi utvrđenja njezinog sadržaja i opsega, moraju u pravilu dobiti autonomno i jedinstveno tumačenje na cijelom području Europske unije koje valja dati vodeći računa o kontekstu odredbe i cilju koji se želi postići propisom o kojemu je riječ (vidjeti

presude od 19. rujna 2000., Linster, C-287/98 Zb., str. I-6917., t. 43. i od 22. prosinca 2010., Mercredi, C-497/10 PPU, Zb., str. I-14309., t. 45.).

- 25 U skladu s člankom 3. Direktive 85/337, valja ispitati izravne i neizravne utjecaje projekta na, između ostalog, ljude i materijalna dobra te, u skladu s četvrtom alinejom tog članka, isto tako valja ispitati te utjecaje na međudjelovanje ta dva faktora. Dakle, treba ispitati posebno utjecaj projekta na čovjekovu uporabu materijalnih dobara.
- 26 Iz toga proizlazi da u procjeni projekata poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, koji mogu prouzročiti povećanje buke zrakoplova, treba procijeniti utjecaj te buke na uporabu zgrada od strane čovjeka.
- 27 Međutim, kao što su to pravilno primijetile Land Niederösterreich i nekoliko vlada koje su Sudu podnijele očitovanja, iz teksta članka 3. Direktive 85/337 ne može se zaključiti da proširenje procjene utjecaja na okoliš obuhvaća i procjenu utjecaja na imovinsku vrijednost materijalnih dobara pa ni ono ne bi značilo bolju usklađenost sa svrhom te direktive.
- 28 Iz članka 1. stavka 1. Direktive 85/337 i iz njezine prve, treće, pete i šeste uvodne izjave proizlazi da je svrha te direktive procjena utjecaja javnih i privatnih projekata na okoliš radi postizanja jednog od ciljeva Zajednice u području zaštite okoliša i kvalitete života. Na taj se cilj odnose i podaci koje investitor mora dostaviti u skladu s člankom 5. stavkom 1. Direktive 85/337 i njezinim Prilogom IV., kao i kriteriji na temelju kojih države članice mogu odrediti je li za projekte manjeg razmjera, koji imaju karakteristike utvrđene u Prilogu III. toj direktivi, potrebna procjena utjecaja na okoliš.
- 29 Stoga valja uzeti u obzir samo one utjecaje na materijalna dobra koji bi zbog svoje prirode isto tako mogli utjecati na okoliš. Prema tome, na temelju članka 3. te direktive, procjena utjecaja na okoliš provedena u skladu s tim člankom je procjena kojom se identificiraju, opisuju i procjenjuju izravni i neizravni utjecaji buke na čovjeka u slučaju uporabe nekretnine na koju utječe projekt poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku.
- 30 Stoga valja zaključiti da procjena utjecaja na okoliš, kako je predviđena u članku 3. Direktive 85/337, ne obuhvaća procjenu utjecaja koju predmetni projekt ima na vrijednost materijalnih dobara.
- 31 Taj nalaz, međutim, nužno ne podrazumijeva da članak 3. Direktive 85/337 treba tumačiti na način da činjenica da nije provedena procjena utjecaja na okoliš, osobito procjena utjecaja na jedan ili više faktora navedenih u tom članku koji nisu materijalna dobra, što je u suprotnosti sa zahtjevima te direktive, ne daje pojedincu pravo ni na kakvu naknadu imovinske štete uzrokovane smanjenjem vrijednosti njegovih materijalnih dobara.
- 32 Na samom početku valja podsjetiti da je Sud već odlučio da se, prema potrebi, pojedinac može pozvati na obvezu provođenja procjene utjecaja na okoliš prema članku 2. stavku 1. Direktive 85/337, u vezi s njezinim člankom 1. stavcima 2. i 4. (vidjeti presudu od 7. siječnja 2004., Wells, C-201/02, Zb., str. I-723., t. 61.). Ta

direktiva dotičnim pojedincima stoga daje pravo da utjecaj projekta na okoliš daju na procjenu nadležnim službama i da ih se s tim u vezi konzultira.

- 33 U skladu s tim, valja preispitati želi li se člankom 3. Direktive 85/337, u vezi s njezinim člankom 2., u slučaju neprovođenja procjene utjecaja na okoliš, pojedincu dati pravo na naknadu imovinske štete na koje se poziva J. Leth.
- 34 S tim u vezi iz treće i jedanaeste uvodne izjave Direktive 85/337 proizlazi da je svrha te direktive postići jedan od ciljeva Zajednice u području zaštite okoliša i kvalitete života i da utjecaj projekta na okoliš treba procijeniti kako bi se uzela u obzir nastojanja da se putem boljeg okoliša doprinese kvaliteti života.
- 35 U okolnostima kada izloženost buci koja proizlazi iz nekog projekta obuhvaćenog člankom 4. Direktive 85/337 ima značajan utjecaj na neku osobu, u smislu da je zbog utjecaja te buke mogućnost da kuća u kojoj osoba živi ispunjava svoju funkciju smanjena i da to narušava kvalitetu života te osobe i, potencijalno, njezino zdravlje, smanjenje imovinske vrijednosti te kuće zaista može biti neposredna ekonomska posljedica takvog utjecaja na okoliš, što je pitanje koje treba razmatrati od slučaja do slučaja.
- 36 Stoga valja zaključiti da je sprečavanje imovinske štete obuhvaćeno ciljevima zaštite koji se žele postići Direktivom 85/337, ako je ta šteta neposredna ekonomska posljedica utjecaja javnog ili privatnog projekta na okoliš. Budući da je ta ekonomska šteta neposredna posljedica tih djelovanja, valja je razlikovati od ekonomske štete čiji neposredni uzrok ne leži u utjecaju na okoliš i koja stoga nije obuhvaćena ciljevima zaštite koji se žele postići tom direktivom, kao što su, između ostaloga, određene teškoće u pogledu konkurentnosti.
- 37 Što se tiče prava na naknadu takve imovinske štete, iz ustaljene prakse Suda proizlazi da, prema načelu lojalne suradnje utvrđenom u članku 4. stavku 3. UEU-a, države članice imaju obvezu otklanjanja protupravnih posljedica povreda prava Unije. U tom smislu, Sud je već presudio da je, kako bi se ispravilo neprovođenje procjene utjecaja projekta na okoliš u smislu članka 2. stavka 1. Direktive 85/337, na nacionalnom sudu da utvrdi je li prema unutarnjem pravu moguće već dani pristanak opozvati ili suspendirati kako bi se predmetni projekt podvrgnuo procjeni s obzirom na njegov utjecaj na okoliš u skladu sa zahtjevima iz Direktive 85/337 ili, alternativno, ako je pojedinac s time suglasan, postoji li mogućnost da taj pojedinac zatraži naknadu za pretrpljenu štetu (vidjeti gore navedenu presudu Wells, t. od 66. do 69.).
- 38 Postupci koji se primjenjuju stvar su unutarnjeg pravnog poretka svake države članice, prema načelu postupovne autonomije država članica, pod uvjetom da nisu manje povoljni od onih koji uređuju slične unutarnje situacije (načelo ekvivalentnosti) i da u praksi ne onemogućavaju ili pretjerano otežavaju ostvarivanje prava koja se dodjeljuju pravnim poretkom Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti gore navedenu presudu Wells, t. 67.).
- 39 Stoga, u okviru nacionalnog prava o odgovornosti država članica mora ispraviti posljedice prouzročenog gubitka ili štete ako uvjeti za naknadu tog gubitka ili štete predviđeni nacionalnim pravom osiguravaju poštovanje načela ekvivalentnosti i

djelotvornosti spomenutih u prethodnoj točki (vidjeti presudu od 5. ožujka 1996., *Brasserie du Pêcheur i Factortame*, C-46/93 i C 48/93, Zb., str. I-1029., t. 67.).

- 40 Međutim, valja napomenuti da pravo Unije pod određenim uvjetima pojedincima daje pravo na naknadu štete uzrokovane povredom prava Unije. Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, načelo odgovornosti države za gubitak ili štetu koju pojedincima uzrokuje povredom prava Unije koja joj se može pripisati, inherentno je sustavu ugovora na kojima se temelji Unija (vidjeti presudu od 25. studenoga 2010., *Fuß*, C-429/09, Zb., str. I-12167., t. 45. i navedenu sudsku praksu).
- 41 S tim u vezi, Sud je već više puta presudio da oštećeni pojedinci imaju pravo na odštetu kada se ispune tri uvjeta, odnosno kada povrijeđeno pravo Unije ima za cilj dodijeliti im prava, kada je povreda dovoljno ozbiljna i kada postoji kauzalna veza između te povrede i štete koju je pretrpio pojedinac (vidjeti gore navedenu presudu *Fuß*, t. 47. i presudu od 9. prosinca 2010., *Combinatie Spijker Infrabouw-De Jonge Konstruktie i dr.*, C-568/08, Zb., str. I-12655., t. 87. i navedenu sudsku praksu).
- 42 Ta su tri uvjeta potrebna i dovoljna da se utvrdi pravo pojedinaca na dobivanje odštete izravno na temelju prava Unije iako to ne znači da predmetne države članice ne mogu snositi odgovornost pod manje strogim uvjetima na temelju nacionalnog prava (vidjeti gore navedenu presudu *Brasserie du Pêcheur i Factortame* t. 66.).
- 43 Načelno, nacionalni sudovi trebaju primijeniti uvjete koji omogućuju da se utvrdi odgovornost država članica za štete nastale pojedincima povredom prava Unije, u skladu s uputama za tu primjenu koje im je dao Sud (vidjeti presudu od 12. prosinca 2006., *Test Claimants in the FII Group Litigation*, C-446/04, Zb., str. I-11753., t. 210. i navedenu sudsku praksu).
- 44 U tom je pogledu u točkama 32. i 36. ove presude već utvrđeno da Direktiva 85/337 zainteresiranim pojedincima daje pravo da utjecaj predmetnog projekta na okoliš daju na procjenu nadležnim službama i da imovinska šteta, ako predstavlja neposrednu ekonomsku posljedicu utjecaja javnog ili privatnog projekta na okoliš, bude obuhvaćena ciljem zaštite koji se želi postići Direktivom 85/337.
- 45 Međutim, kako je navedeno u točki 41. ove presude, osim procjenom da je povreda pravila prava Unije dovoljno ozbiljna, pravo na naknadu nužno je uvjetovano i postojanjem izravne kauzalne veze između dotične povrede i štete koju pojedinci trpe. Utvrđivanje postojanja te izravne kauzalne veze u skladu s uputama koje im je dao Sud isto je tako i na nacionalnim sudovima.
- 46 U tom smislu, valja uzeti u obzir prirodu povrijeđenog pravila. U ovom slučaju to pravilo propisuje procjenu utjecaja javnog ili privatnog projekta na okoliš, ali ne utvrđuje materijalna pravila u vezi s uravnoteženjem utjecaja na okoliš s ostalim faktorima niti zabranjuje provedbu projekata koji bi mogli negativno utjecati na okoliš. Te značajke ukazuju na to da povreda članka 3. Direktive 85/337, odnosno u ovom slučaju, neprovođenje procjene koju propisuje taj članak, u načelu, samo po sebi ne predstavlja razlog za smanjenje vrijednosti nekretnine.
- 47 Zbog toga izgleda da, u skladu s pravom Unije, činjenica da, protivno zahtjevima Direktive 85/337, procjena utjecaja na okoliš nije bila provedena, u načelu, sama po

sebi ne daje pojedincu pravo na naknadu isključivo imovinske štete uzrokovane smanjenjem vrijednosti njegove nekretnine do kojeg je došlo zbog utjecaja na okoliš. Međutim, samo je nacionalni sudac, kao jedina osoba kompetentna ocijeniti činjenice u sporu koji se pred njim vodi, nadležan utvrditi jesu li ispunjeni zahtjevi iz prava Unije koji se primjenjuju na pravo na naknadu, a posebno postojanje izravne kauzalne veze između navodne povrede i pretrpljene štete.

- 48 Stoga na postavljena pitanja valja odgovoriti da članak 3. Direktive 85/337 treba tumačiti u smislu da procjena utjecaja na okoliš, kako je predviđena tim člankom, ne obuhvaća procjenu utjecaja koji predmetni projekt ima na vrijednost materijalnih dobara. Međutim, imovinska šteta, ako je ona neposredna ekonomska posljedica utjecaja na okoliš javnog ili privatnog projekta, obuhvaćena je ciljevima zaštite koji se žele postići Direktivom 85/337. Činjenica da procjena utjecaja na okoliš nije bila provedena, što je protivno zahtjevima Direktive 85/337, u načelu, sama po sebi, prema pravu Unije i ne dovodeći u pitanje pravila nacionalnog prava koja su manje restriktivna u pogledu odgovornosti države, ne daje pojedincu pravo na naknadu isključivo imovinske štete uzrokovane smanjenjem vrijednosti njegove nekretnine do kojeg je došlo zbog utjecaja tog projekta na okoliš. Međutim, na nacionalnom je sudu da utvrdi jesu li ispunjeni zahtjevi iz prava Unije koji se primjenjuju na pravo na naknadu, a posebno postojanje izravne kauzalne veze između navodne povrede i pretrpljene štete.

Troškovi

- 49 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

Članak 3. Direktive 85/337 od 27. lipnja 1985. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš, kako je izmijenjena Direktivom 97/11/EZ od 3. ožujka 1997. i Direktivom 2003/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003. treba tumačiti u smislu da procjena utjecaja na okoliš, kako je predviđena tim člankom, ne obuhvaća procjenu utjecaja koji predmetni projekt ima na vrijednost materijalnih dobara. Međutim, imovinska šteta, ako je ona neposredna ekonomska posljedica utjecaja na okoliš javnog ili privatnog projekta, obuhvaćena je ciljevima zaštite koji se žele postići Direktivom 85/337.

Činjenica da procjena utjecaja na okoliš nije bila provedena, što je protivno zahtjevima te direktive, u načelu, sama po sebi, prema pravu Unije i ne dovodeći u pitanje pravila nacionalnog prava koja su manje restriktivna u pogledu odgovornosti države, ne daje pojedincu pravo na naknadu isključivo imovinske štete uzrokovane smanjenjem vrijednosti njegove nekretnine do kojeg je došlo zbog utjecaja tog projekta na okoliš. Međutim, na nacionalnom je sudu da utvrdi jesu li ispunjeni zahtjevi iz prava Unije koji se primjenjuju na pravo na naknadu, a posebno postojanje izravne kauzalne veze između navodne povrede i pretrpljene štete.

[Potpisi]

---

* Jezik postupka: njemački

RADNI PRIJEVOD